

Pomnik Tadeusz Kościuszki na placu Wolności. Poznaj historię jednego z symboli Łodzi!

18.07.2022 17:46 agr / ŁÓDŹ.PL

kategoria: **Historia Łodzi**

Trudno sobie dziś wyobrazić pl. Wolności bez pomnika Tadeusza Kościuszki. To jeden z symboli naszego miasta i rozpoznawalne miejsce w skali kraju, które przez kilka dekad drugiej połowy XX w. stanowiło główny motyw pamiątkowych pocztówek z Łodzi. Ale nie zawsze tak było...

Widok pomnika z lat 30. XX w. , fot. ŁÓDŹ.PL

Dość powiedzieć, że na ponad 20 lat (aż do 1960 r.) monument zniknął z pl. Wolności i ten pozostawał bez naczelnika. Historia łódzkiego pomnika Tadeusza Kościuszki (1746–1817) jest interesująca i burzliwa. Dzięki determinacji łodzian w czasach I wojny światowej jeszcze pod okupacją niemiecką udało się uhonorować bohatera, naczelnika powstania 1794 r., uczestnika walk o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Siła tradycji

W październiku 1917 r. w całym kraju obchodzono uroczyste 100. rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki. W Łodzi, podobnie jak w wielu innych miastach, powołano komitet obchodów, na czele którego stanął ks. Wincenty Tymieniecki. Główne uroczystości odbyły się 15 października. Miasto przyozdobione zostało chorągiewkami w barwach narodowych, a wiele wystaw sklepowych udekorowano portretami naczelnika. Co więcej, w świątyniach odprawiano uroczyste nabożeństwa, a w kościele św. Stanisława Kostki wmurowano tablicę pamiątkową dłuta Wacława Konopki. W przeddzień rocznicy Teatr Polski wystawił spektakl „Kościuszkę pod Racławicami”, zaś w Sali Koncertowej Vogla odbyła się akademie.

Uchwałą Rady Miejskiej ul. Spacerową i ul. Nowo-Spacerową przemianowano na al. Kościuszki. W sprzedaży ukazało się popiersie Kościuszki wykonane przez Władysława Czaplińskiego. Niektóre łódzkie gazety wydały specjalne numery poświęcone postaci wielkiego Polaka. Udział w obchodach wzięli również mieszkańcy podłódzkich miast – na rynkach Aleksandrowa i Konstantynowa stanęły pomniki Kościuszki ufundowane przez miejscowe społeczeństwo. Mieszkańcy Starych Chojen zamierzali nawet usypać kopiec, jednak ostatecznie obok zabytkowej kolumny wzniesionej w 1634 r. ustawiono wielki głaz polny z wyrytymi napisami upamiętniającymi racławickich bohaterów: Tadeusza Kościuszkę i Bartosza Głowackiego.

Będzie pomnik!

Przypomnijmy, że to wszystko działo się pod nosem wojsk okupacyjnych i niemieckich władz Łodzi, które nie mogły zatrzymać uroczystości. Ponadto Rada Miejska podjęła decyzję o budowie pomnika, choć inicjatywa w wolnej II RP czekała na ostateczną realizację 13 lat. W 1922 r. i ponownie w 1925 r. rozpisano konkurs na projekt, którego zwycięzcą został Mieczysław Lubelski. Odświeżenie pomnika nastąpiło 14 grudnia 1930 r., a w uroczystości wzięło udział ponad 10 tys. osób! Kościuszko stał dumnie na pl. Wolności przez kolejne 9 lat do 11 listopada 1939 r., kiedy to Niemcy dokonali profanacji i zburzenia pomnika.

Płyty z płaskorzeźbami ze ścian cokołu na szczęście przetrwały okres okupacji ukryte w magazynie przy parku im. H. Sienkiewicza. W 1945 r. z inicjatywy Zdzisława Konickiego, archiwisty i miłośnika Łodzi, przewieziono je na dziedziniec Archiwum Państwowego w ratuszu. Po pewnym czasie dwie z nich znalazły się w muzeum w Radogoszczu, a pozostałe dwie wmurowano w ścianę obecnego Muzeum Tradycji Niepodległościowych przy ul. Gdańskiej 13. Utworzony zaraz po wojnie komitet odbudowy pomnika podjął 11 marca 1946 r. decyzję o ogłoszeniu konkursu na nowy projekt. Konkurs rozstrzygnięto, przyznano nagrody, zebrano pieniądze i... przekazano je na odbudowę kraju.

Drugie podejście

Dopiero w 1956 r. artykuł red. Henryka Rudnickiego w „Głosie Robotniczym” spowodował, że odezwał się przebywający w Londynie rzeźbiarz, Mieczysław Lubelski – twórca zburzonego monumentu. Przyjechał on do Łodzi, by objąć kierownictwo odbudowy wg własnego poprzedniego projektu. Do współpracy włączyli się Elwira i Jerzy Mazurczykowie oraz Antoni Biłas.

Ponowne odświeżenie pomnika nastąpiło 21 lipca 1960 r. Na starych fundamentach umocowano kwadratową podstawę składającą się z trzech kamiennych płyt ułożonych schodkowo. Bezpośrednio na niej znajduje się ośmioboczna część cokołu, którego cztery ściany wypełniają płaskorzeźby: „Przysięga Kościuszki”, „Kościuszko i Głowacki”, „Uniwersał Połaniecki” oraz „Washington i Kościuszko”. Górna część cokołu ma kształt czworobocznego ostrosłupa o wysokości ponad 8 m. Jest on obłożony granitem.

Na cokole ustawiono statwę (ok. 4 m wysokości, waga – 4 t), która przedstawia Kościuszkę trzymającego w lewej ręce rulon tekstu uniwersału, prawą zaś ochraniającego dębowe drzewko – symbol wolności. Przy lewym boku ma szablę, a u stóp spoczywają elementy zbroi. Kościuszko na łódzkim pomniku jest zwrócony twarzą w stronę ratusza i ul. Piotrkowskiej. Nieprzerwanie od ponad 60 lat patrzy znów na Łódź i na nas z wysoka. Na pl. Wolności trwa właśnie wielka przebudowa. Łódzki pomnik „odżyje” w nowym otoczeniu...

Zobacz także

Сторінка календаря. 599 років тому Лодзь отримала міські права

„Dziennik" Dawida Sierakowiaka. Historie z Litzmannstadt Getto

Wiatraki w dawnej Łodzi. Ile ich było? Gdzie szukać ich śladów?
[ARCHIWALNE ZDJĘCIA]